

PRAWNOAUTORSKA OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH

Zbigniew Okoń

ZAGADNIENIA PRAWNE

PRAWNOAUTORSKA OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH

Zbigniew Okoń

ZAGADNIENIA PRAWNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 maja 2022 r.

Redakcja serii

Ryszard Markiewicz, Andrzej Matlak, Alicja Pollesch

Recenzent

Dr hab. Marek Świerczyński, prof. uczelni

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-157-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Polecamy w serii:

Kulinaria w polskim prawie własności intelektualnej
Piotr Ślęzak

Prawna ochrona treści cyfrowych
Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz

Media w erze cyfrowej. Wyzwania i zagrożenia
redakcja naukowa
Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz, Monika Nowikowska, Krzysztof Wąsowski

Wpływ decyzji Urzędu Patentowego RP na postępowanie cywilne w sprawach
z zakresu prawa własności przemysłowej
Arkadiusz Sadza

Ochrona wzorów użytkowych
Marcin Balicki

Tłumaczenie w prawie autorskim
Jakub Doliński

Test trójstopniowy w prawie autorskim. Paradygmaty prawa autorskiego
Piotr Niezgódka

Domeny internetowe. Teoria i praktyka
redakcja naukowa *Ireneusz Matusiak*

Ustalenie kwoty stosownego wynagrodzenia za naruszenie autorskich praw majątkowych
Łukasz Maryniak

Naukowe i krytyczne wydania tekstów jako przedmiot prawa autorskiego i praw pokrewnych
Bohdan Widła

Ograniczenia ochrony patentowej a naruszenie patentu
Justyna Ożegalska-Trybalska

Pośrednicy internetowi w prawie Unii Europejskiej.
Rola i obowiązki wobec treści użytkowników
Magdalena Piech

Autorskie prawa osobiste w obrocie prawnym
Michał Wyrwiński

Swoboda wypowiedzi artystycznej. Standardy międzynarodowe i krajowe
Marcin Górski

Naruszenie prawa do znaku towarowego renomowanego. Studium porównawcze
Joanna Sitko

Zarząd wspólnym prawem autorskim
Michał Markiewicz

Korzystanie z chronionego wynalazku w celu rejestracji produktu leczniczego
Agnieszka Sztoldman

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
Wstęp	23

Część I

OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH W PRAWIE AUTORSKIM STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Rozdział I

Geneza i rozwój ochrony programów komputerowych w prawie autorskim

Stanów Zjednoczonych	31
1. Początki prawnautorskiej ochrony programów komputerowych.....	31
2. Raport CONTU i <i>Computer Software Copyright Act</i>	33
3. <i>Computer Software Rental Amendments Act</i>	38
4. <i>Digital Millennium Copyright Act</i>	39
5. Podsumowanie.....	40

Rozdział II

Przedmiotowy zakres ochrony	43
1. Uwagi wprowadzające	43
2. Ochrona przed literalnym kopiowaniem	45
3. Ochrona przed nieliteralnym kopiowaniem	48
3.1. Struktura, sekwencja i organizacja programu	48
3.2. Test <i>abstraction-filtration-comparison</i>	51
4. Ochrona interfejsów użytkownika	56
4.1. Interfejs użytkownika jako pozatekstowy element programu komputerowego	56
4.2. Struktura, sekwencja i organizacja interfejsu użytkownika	58
4.3. Test <i>extrinsic-intrinsic</i>	60
4.4. Sprawa <i>Apple Computer Inc. v. Microsoft Corp</i>	61
4.5. Test <i>abstraction-filtration-comparison</i> w sporach dotyczących interfejsów użytkownika.....	65

4.6. Interfejs użytkownika jako „metoda działania” lub „proces”	66
4.7. Krytyka w nauce prawa	68
5. Ochrona <i>Application Program Interface</i> programu komputerowego	70
6. Podsumowanie	77

Rozdział III

Prawa wyłączne	79
1. Katalog praw wyłącznych	79
2. Reprodukacja	80
3. Utwory pochodne (opracowania)	83
4. Dystrybucja kopii i doktryna <i>first sale</i>	87
5. Podsumowanie	92

Rozdział IV

Ograniczenia praw wyłącznych	95
1. Reprodukacja i adaptacja przez właściciela kopii programu	95
2. Reprodukacja dla potrzeb serwisu i naprawy sprzętu	100
3. <i>Fair use</i>	101
3.1. Ogólna charakterystyka <i>fair use</i>	101
3.2. <i>Reverse engineering</i>	104
3.3. Sprawa Oracle America, Inc. v. Google, Inc.	110
3.4. <i>Fair use</i> jako podstawa adaptacji programu	114
4. Kontraktowe ograniczenia <i>fair use</i>	115
4.1. Dopuszczalność kontraktowego ograniczenia <i>fair use</i>	115
4.2. Skuteczność licencji <i>shrink-wrap</i>	117
4.3. Kontraktowe zakazy <i>reverse engineering</i>	119
5. Podsumowanie	121

Rozdział V

Ochrona technicznych zabezpieczeń	123
1. Uwagi wprowadzające	123
2. Zakres ochrony technicznych zabezpieczeń w <i>Digital Millennium Copyright Act</i>	124
3. Wyjątki od zakazu obchodzenia zabezpieczeń	126
4. Ochrona technicznych zabezpieczeń a <i>fair use</i>	130
5. Podsumowanie	133

Część II

**OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH W POROZUMIENIACH
MIĘDZYNARODOWYCH Z ZAKRESU PRAWA AUTORSKIEGO**

Rozdział VI

Prace prowadzone w ramach World Intellectual Property Organization w latach 1970–1990	137
1. Przepisy wzorcowe o ochronie oprogramowania.....	137
2. Próby zapewnienia międzynarodowej ochrony oprogramowania	140
3. Podsumowanie.....	143

Rozdział VII

Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej	145
1. Ewolucja regulacji odnoszącej się do programów komputerowych podczas negocjacji porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej.....	145
2. Stosunek do konwencji berneńskiej, forma wyrażenia, elementy niechronione	146
3. Uprawnienia majątkowe, najem programów komputerowych.....	148
4. Podsumowanie.....	150

Rozdział VIII

Traktat World Intellectual Property Organization o prawie autorskim	151
1. Programy komputerowe podczas negocjacji Traktatu o prawie autorskim ...	151
2. Postanowienia Traktatu o prawie autorskim odnoszące się do programów komputerowych.....	154
3. Prawa minimalne	155
3.1. Prawo reprodukcji	155
3.2. Prawo wprowadzania do obrotu	159
3.3. Prawo komunikowania utworu publiczności.....	161
4. Ochrona technicznych zabezpieczeń.....	163
5. Podsumowanie.....	166

Część III

**OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH W PRAWIE UNII
EUROPEJSKIEJ**

Rozdział IX

Harmonizacja prawnoautorskiej ochrony programów komputerowych w Unii Europejskiej	169
1. Początki harmonizacji prawa autorskiego w Unii Europejskiej.....	169

2. Dyrektywa w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych	171
2.1. Zielona Księga o prawie autorskim i wyzwaniami technologii.....	171
2.2. Projekt Komisji z 1989 r.....	175
2.3. Reakcje na projekt Komisji z 1989 r.....	176
2.4. Pierwsze czytanie w Parlamencie Europejskim.....	179
2.5. Zmieniony projekt Komisji z 1990 r. i przyjęcie dyrektywy	180
2.6. Dyrektywa 91/250/EWG	183
2.7. Zmiany dyrektywy 91/250/EWG, wersja skodyfikowana	184
3. Późniejsza harmonizacja prawa autorskiego w Unii Europejskiej.....	185
3.1. Harmonizacja w latach 1991–2001.....	185
3.2. Harmonizacja w latach 2002–2012	186
3.3. Harmonizacja po roku 2012	187
4. Podsumowanie.....	189

Rozdział X

Przedmiot ochrony	191
1. Specyfika programu jako przedmiotu ochrony prawnoautorskiej	191
1.1. Pojęcie programu komputerowego	191
1.2. Ochrona „jak dzieł literackich w rozumieniu konwencji berneńskiej”	193
1.3. Kod źródłowy i kod obiektowy	194
1.4. Przygotowawczy materiał projektowy.....	197
2. Przesłanki ochrony.....	199
2.1. Harmonizacja przesłanek ochrony w dyrektywie 2009/24/WE	199
2.2. „Horyzontalna” harmonizacja pojęcia utworu w orzecznictwie TSUE	202
2.3. Oryginalność w orzecznictwie TSUE.....	205
2.4. Znaczenie orzecznictwa TSUE dla interpretacji przesłanki oryginalności programów komputerowych	208
2.5. Zdatowność wyrażenia programu do powielenia.....	209
3. Przedmiotowe granice ochrony	212
3.1. Uwagi wprowadzające	212
3.2. Interfejsy użytkownika.....	214
3.2.1. Orzecznictwo sądów państw członkowskich	214
3.2.2. Sprawa Bezpečnostní softwarová asociace.....	218
3.2.3. Zakres stosowania dyrektywy 2001/29/WE	222
3.3. Funkcje techniczne i zbiór funkcji programu	224
3.4. Języki programowania	228
3.5. Formaty plików.....	233
3.6. Kompilacje elementów niechronionych	237
4. Podsumowanie.....	240

Rozdział XI

Podmiot uprawniony	243
1. Zasada twórcy	243
2. Wyjątki od zasady twórcy	244
2.1. Osoby prawne „uznawane za autora”	244
2.2. Utwory kolektywne.....	245
3. Programy powstające w ramach stosunku pracy.....	246
4. Programy generowane komputerowo.....	249
5. Ochrona programów komputerowych autorów obcych.....	250
6. Podsumowanie.....	251

Rozdział XII

Czynności zastrzeżone	253
1. Katalog praw i metoda harmonizacji.....	253
2. Zwielokrotnianie	256
2.1. Ewolucja koncepcji zwielokrotniania.....	256
2.2. Zwielokrotnianie (powielanie) w dyrektywie 2009/24/WE.....	260
2.3. Czynności niestanowiące zwielokrotnienia	265
3. Wprowadzanie zmian (tłumaczenie, adaptacja, aranżacja i inne przeróbki).....	267
3.1. Uwagi wprowadzające	267
3.2. Czynności objęte art. 4 ust. 1 lit. b dyrektywy 2009/24/WE.....	268
3.3. Zezwolenie uprawnionego	271
3.4. Prawa osoby dokonującej opracowania.....	273
4. Publiczna dystrybucja.....	274
4.1. Uwagi wprowadzające	274
4.2. Dystrybucja materialnych kopii, „publiczność” dystrybucji	276
4.3. Dystrybucja elektroniczna	279
5. Najem	282
5.1. Najem w dyrektywie 2009/24/WE.....	282
5.2. Stosowanie dyrektywy 2006/115/WE.....	283
5.3. Najem urzędzeń zawierających programy komputerowe	285
6. Użyczenie.....	286
7. Podsumowanie.....	287

Rozdział XIII

Wyczerpanie prawa	289
1. Specyfika wyczerpania prawa w obrocie programami komputerowymi....	289
2. Ogólna charakterystyka wyczerpania prawa w dyrektywie 2009/24/WE.....	292
3. Orzecznictwo państw członkowskich Unii Europejskiej poprzedzające wyrok TSUE w sprawie UsedSoft.....	296
4. Wyrok TSUE w sprawie UsedSoft.....	299

4.1. Geneza sporu i postępowanie przed sądami krajowymi.....	299
4.2. „Sprzedaż” jako autonomiczne pojęcie prawa Unii Europejskiej	302
4.3. Ekwiwalentność dystrybucji „materialnych” i „niematerialnych” kopii.....	305
4.4. Stosowanie dyrektywy 2001/29/WE i Traktatu o prawie autorskim....	308
4.5. Brak przekazania kopii.....	310
4.6. Aktualizacje i umowa serwisowa.....	313
4.7. Rozdzielanie pakietów użytkowników	314
4.8. Ciężar dowodu.....	315
5. Orzecznictwo TSUE i państw członkowskich po wyroku w sprawie UsedSoft	316
5.1. Wyrok BGH w sprawie UsedSoft III.....	316
5.2. Wyrok BGH w sprawie Green-IT.....	320
5.3. Wyrok TSUE w sprawie Ranks i Vasilevičs.....	322
5.4. Wyrok TSUE w sprawie Tom Kabinet	324
6. Skuteczność kontraktowych ograniczeń i zakazów odsprzedaży.....	328
7. Wyczerpanie w dystrybucji gier komputerowych	330
8. Podsumowanie.....	333

Rozdział XIV

Wyjątki od czynności zastrzeżonych.....	335
1. Katalog wyjątków	335
2. Korzystanie przez uprawnionego nabywcę zgodnie z zamierzonym celem.....	337
2.1. Uwagi wprowadzające	337
2.2. Pojęcie „uprawniony nabywca”	339
2.2.1. Funkcje pojęcia „uprawniony nabywca”	339
2.2.2. Uprawniony nabywca jako licencjobiorca.....	340
2.2.3. Uprawniony nabywca jako beneficjent wyjątku lub ograniczenia	341
2.2.4. Uprawniony nabywca jako osoba, która legalnie uzyskała kopię programu.....	342
2.2.5. Status członków rodziny, pracowników i zleceniobiorców uprawnionego nabywcy	344
2.3. Dozwolone czynności.....	345
2.4. Konstrukcja prawna wyjątku na rzecz uprawnionego nabywcy.....	349
2.4.1. Istota problemu	349
2.4.2. Koncepcja dorozumianej licencji	350
2.4.3. Koncepcja rozszerzenia do wyczerpania.....	352
2.4.4. Koncepcja „prawa” użytkownika	354
2.4.5. Koncepcja ograniczenia praw wyłącznych.....	357
2.4.6. „Obowiązkowy rdzeń” art. 5 ust. 1 dyrektywy 2009/24/WE.....	360

3. Sporządzenie kopii zapasowej	367
4. Obserwowanie, badanie i testowanie (analiza)	368
5. Dekompilacja.....	371
5.1. Charakterystyka ogólna	371
5.2. Test trójstopniowy	375
6. Podsumowanie.....	378

Rozdział XV

Techniczne zabezpieczenia programów	381
1. Ochrona technicznych zabezpieczeń w dyrektywie 2009/24/WE	381
1.1. Uwagi wprowadzające	381
1.2. Chronione „urządzenia techniczne”	383
1.3. Środki przeznaczone do usuwania lub obchodzenia zabezpieczeń	384
1.4. Zakazane czynności.....	386
1.5. Właściwe środki ochrony prawnej.....	387
1.6. Usuwanie lub obchodzenie zabezpieczeń w celu użycia programu zgodnie z zamierzonym celem	388
2. Stosowanie dyrektywy 2001/29/WE.....	390
3. Podsumowanie.....	393

Rozdział XVI

Porównanie modelu ochrony programów komputerowych w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej	395
1. Przedmiotowe granice ochrony	395
2. Prawa wyłączne.....	400
3. Ograniczenia praw wyłącznych.....	403
4. Techniczne zabezpieczenia.....	405
5. Podsumowanie.....	408

Część IV

OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH W POLSKIM PRAWIE AUTORSKIM

Rozdział XVII

Objęcie programów komputerowych ochroną prawa autorskiego	413
1. Status programów komputerowych w ustawie o prawie autorskim z 1952 r.....	413
2. Przebieg prac nad ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r.	416
3. Programy komputerowe w obowiązującej ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych	419
4. „Abolicja” komputerowa w latach 1994–2000.....	421

5. Zmiany przepisów szczególnych dotyczących programów komputerowych	422
6. Podsumowanie.....	423

Rozdział XVIII

Przedmiot ochrony prawnoautorskiej	425
1. Zakres zastosowania przepisów rozdziału 7 pr. aut.	425
1.1. Definicja programu komputerowego.....	425
1.2. Forma wyrażenia programu komputerowego, kod źródłowy i obiektowy	426
1.3. Gry komputerowe i multimedia	430
2. Przesłanki ochrony.....	435
2.1. Twórczość i indywidualność.....	435
2.1.1. Uwagi wprowadzające.....	435
2.1.2. Poglądy doktryny.....	437
2.1.3. Wykładnia prounijna	440
2.2. Ustalenie	446
2.3. Okoliczności irrelewantne.....	448
3. Przedmiotowe granice ochrony	450
3.1. Uwagi wprowadzające	450
3.2. Brak ochrony idei i zasad	451
3.3. Znaczenie pojęcia „formy wyrażenia programu”	455
3.4. Ochrona struktury wewnętrznej i algorytmów programu	455
4. Podsumowanie.....	457

Rozdział XIX

Podmiot prawa autorskiego	459
1. Twórca jako podmiot prawa autorskiego	459
2. Programy współautorskie.....	460
3. Twórczość pracownicza	466
3.1. Pierwotny charakter nabycia autorskich praw majątkowych przez pracodawcę	466
3.2. Pojęcie „stosunek pracy”	468
3.3. Powstanie programu w wyniku wykonywania obowiązków pracowniczych	469
3.4. Zakres praw nabywanych przez pracodawcę	471
4. Utwory zbiorowe.....	472
5. Podsumowanie.....	474

Rozdział XX

Autorskie prawa osobiste	475
1. Uwagi wprowadzające	475

2. Zakres autorskich praw osobistych programisty w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych.....	477
3. Ograniczenie katalogu autorskich praw osobistych a konwencja berneńska.....	478
4. Prawo do autorstwa utworu oraz decydowania o jego oznaczeniu.....	482
4.1. Treść i podmioty uprawnione.....	482
4.2. Skutki nieujawnienia autorstwa programu	483
5. Publiczne udostępnienie utworu w nieodpowiedniej formie albo ze zmianami	484
6. Podsumowanie.....	485

Rozdział XXI

Autorskie prawa majątkowe	487
1. Konstrukcja autorskich praw majątkowych do programu komputerowego.....	487
2. Zwielokrotnianie	491
2.1. Ewolucja pojęcia zwielokrotniania w polskim prawie autorskim	491
2.2. Zwielokrotnianie programu komputerowego	494
2.3. Zwielokrotnianie w związku z transmisją programu w sieci.....	498
3. Modyfikacja i opracowanie	500
3.1. Uprawnienia przysługujące twórcy pierwotnego programu komputerowego	500
3.2. Wprowadzanie zmian do programu.....	502
3.3. Opracowanie programu komputerowego	506
3.4. Prawo zezwalania na wykonywanie praw zależnych.....	507
4. Rozpowszechnianie.....	510
4.1. Rozpowszechnianie w ogólności.....	510
4.2. Wprowadzanie do obrotu.....	514
4.3. Najem	518
4.4. Użyczenie.....	520
5. Podsumowanie.....	521

Rozdział XXII

Wyczerpanie prawa	523
1. Przesłanki wyczerpania prawa w obrocie programami komputerowymi	523
1.1. Przesłanki wyczerpania prawa w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych.....	523
1.2. Ekonomiczno-funkcjonalne znaczenie pojęcia „przeniesienie własności”	526
1.3. Licencja na oprogramowanie jako „przeniesienie własności”	529
1.4. Wprowadzenie programu do obrotu w dystrybucji „fizycznych” egzemplarzy.....	533

1.5. Wprowadzenie programu do obrotu w dystrybucji elektronicznej	536
1.6. Jednolitość czy wielość modeli wyczerpania prawa?	539
2. Odsprzedaż kopii programu komputerowego.....	543
2.1. Prawa ulegające wyczerpaniu	543
2.2. Przekazanie kopii programu.....	544
2.3. Sytuacja prawna dalszego nabywcy kopii.....	546
2.4. Sytuacja prawna zbywcy „wyczerpanej” kopii.....	550
2.5. Obowiązki dowodowe.....	552
3. Bezwzględnie obowiązujący charakter wyczerpania.....	553
4. Podsumowanie.....	554

Rozdział XXIII

Ograniczenia autorskich praw majątkowych	557
1. Specyfika ograniczeń autorskich praw majątkowych dotyczących programów komputerowych.....	557
2. Korzystanie zgodnie z przeznaczeniem	559
2.1. Uwagi wprowadzające	559
2.2. Pojęcie „legalny posiadacz”	561
2.3. Konstrukcja prawna zezwolenia na korzystanie zgodnie z przeznaczeniem	564
2.3.1. Poglądy doktryny.....	564
2.3.2. Artykuł 75 ust. 1 pr. aut. jako ograniczenie autorskich praw majątkowych.....	567
2.3.3. Artykuł 75 ust. 1 pr. aut. jako reguła interpretacyjna lub norma dyspozytywna	570
2.3.4. Zabezpieczenie minimum swobód legalnego posiadacza	575
2.3.5. Konkluzje	579
2.4. Dozwolone czynności	579
2.4.1. „Przeznaczenie” programu.....	579
2.4.2. „Niezbędność” czynności	583
2.4.3. Dekompilacja w celu użycia programu zgodnie z przeznaczeniem.....	585
2.4.4. Opracowania dokonane przez legalnego posiadacza	588
3. Pozostałe ograniczenia przewidziane w przepisach szczególnych dotyczących programów komputerowych.....	589
3.1. Sporządzanie kopii zapasowych.....	589
3.1.1. Różnice w stosunku do dyrektywy 2009/24/WE.....	589
3.1.2. Przesłanka niezbędności sporządzenia kopii zapasowej	590
3.1.3. Liczba wykonywanych kopii zapasowych	593
3.2. Obserwowanie, badanie i testowanie programu.....	594
3.3. Dekompilacja	596
3.3.1. Uwagi wprowadzające.....	596

3.3.2. Przesłanki dopuszczalności dekompilacji.....	598
3.3.3. Wykorzystanie informacji uzyskanych z dekompilacji.....	602
3.3.4. Test trójstopniowy i stosowanie art. 35 pr. aut.	605
3.4. Nieważność odmiennych postanowień umownych.....	606
4. Stosowanie innych przepisów o dozwolonym użytku.....	608
5. Podsumowanie.....	609
Rozdział XXIV	
Ochrona technicznych zabezpieczeń.....	611
1. Uwagi wprowadzające	611
2. Techniczne zabezpieczenia i skuteczne techniczne zabezpieczenia.....	613
3. Roszczenie o zniszczenie niedozwolonych środków technicznych.....	615
4. Roszczenia przysługujące w razie usuwania lub obchodzenia zabezpieczeń.....	616
5. Ochrona przed podejmowaniem „czynności przygotowawczych”	618
6. Podsumowanie.....	621
Wnioski końcowe.....	623
1. Ogólna ocena prawnoautorskiego modelu ochrony programów komputerowych	623
2. Aktualny stan i perspektywy rozwoju ochrony programów w prawie Unii Europejskiej.....	625
3. Aktualny stan ochrony programów w prawie polskim i postulaty <i>de lege ferenda</i>	629
Tabela korelacji przepisów dyrektywy 91/250/EWG i dyrektywy 2009/24/WE.....	633
Literatura.....	635
Raporty i dokumenty.....	657
Orzecznictwo.....	659

WSTĘP

Programy komputerowe są obecne w ustawach autorskich od 50 lat¹. W tym czasie z innowacji o marginalnym znaczeniu dla prawa autorskiego stały się głównym produktem przemysłu kreatywnego, którego gospodarcza wartość przewyższa film, reklamę, prasę i literaturę czy przemysł muzyczny i nagraniowy razem wzięte². Zarazem, choć są chronione jako utwory literackie i dla prawa autorskiego stanowią utwór wyrażony słowami, symbolami i znakami matematycznymi, to owe słowa, symbole i znaki matematyczne nie są adresowane do człowieka, a do komputera. Oznacza to, że choć program komputerowy może być przedmiotem percepcji przez człowieka, to jednak jego zasadniczą funkcją jest sterowanie pracą maszyny (komputera) w celu realizacji określonego zadania lub funkcji. Użytkownik programu jest zaś zazwyczaj zainteresowany nie lekturą programu (tym, jak program jest napisany), lecz jego aspektem funkcjonalnym (tym, jak program działa). To właśnie ów funkcjonalny charakter programów, będących „maszynami skonstruowanymi ze słów”, utrudnia stosowanie tradycyjnych koncepcji prawa autorskiego. Trudności te obrazowo opisał sędzia M. Boudin w zdaniu odrębnym do wyroku w sprawie *Lotus Development v. Borland International*³, wskazując, że „stosowanie prawa autorskiego do programów komputerowych jest jak układanie puzzli, których elementy nie do końca do siebie pasują”. To właśnie niedopasowanie prawa autorskiego do specyfiki programów komputerowych jako przedmiotu ochrony motywuje ustawodawców do wprowadzania regulacji szczególnych i wpływa na kształtowanie się praktyki w sposób odbiegający od innych kategorii twórczości.

---

¹ Pierwszą ustawą autorską, która *expressis verbis* wymieniła programy komputerowe wśród wytworów mogących podlegać ochronie prawnoautorskiej był dekret prezydenta Filipin nr 49 o ochronie własności intelektualnej z 14.11.1972 r. Programy komputerowe zostały wymienione wśród innych kategorii twórczości w § 2 (N). Zob. T. Dreier, *The International Development of Copyright Protection for Computer Programs* [w:] *A Handbook of European Software Law*, red. M. Lehmann, C.F. Tapper, Oxford 1993, s. 217.

² Przykładowo w 2013 r. wartość amerykańskiego eksportu oprogramowania przekroczyła 120 mld USD, w porównaniu z 25 mld USD uzyskanych z eksportu filmów i produkcji audiowizualnych czy 6 mld USD z nagrań muzycznych. Zob. *Copyright Industries in the U.S. Economy: The 2014 Report*, Washington 2014, s. 20, <https://www.wipo.int/copyright/en/performance/> (dostęp: 1.09.2021 r.). Z kolei wedle danych za 2012 r. we Francji na branżę oprogramowania przypadało 58% wkładu do PKB całego przemysłu autorskiego. Zob. *The Economic Contribution of Copyright Industries in France*, Geneva 2016, s. 52, <https://www.wipo.int/copyright/en/performance/> (dostęp: 1.09.2021 r.). Podobne dane dotyczą innych państw rozwiniętych.

³ *Lotus Development Corp. v. Borland International Inc.*, 49 F.3d 807 (1st Cir. 1995).

Mimo gospodarczego znaczenia i wielu interesujących cech, problematyka prawnoutorskiej ochrony programów komputerowych nie cieszy się dużym zainteresowaniem doktryny. Mające fundamentalne znaczenie monografie J. Barty i R. Markiewicza⁴ oraz A. Nowickiej⁵ zostały opublikowane w pierwszej połowie lat 90. XX w. Późniejsze opracowania miały natomiast charakter komentarzowy lub stanowiły skrótową prezentację problematyki ochrony programów komputerowych, jedynie w niewielkim stopniu przyczyniając się do wzbogacenia stanu badań⁶. Niniejsza monografia ma wypełnić tę lukę. Jej celem jest analiza i ocena prawnoutorskiego modelu ochrony programów komputerowych w tych aspektach, w których różni się on od modelu ochrony utworów należących do innych kategorii twórczości. Oznacza to konieczność zbadania zagadnień związanych z przedmiotem ochrony, podmiotem uprawnionym, treścią praw autorskich i ich ograniczeniami, w tym wyczerpaniem prawa, oraz ochroną technicznych zabezpieczeń. Badania uwzględniają wielopoziomowy charakter współczesnego prawa autorskiego i objęły szczebel krajowy, unijny i międzynarodowy. Nacisk został położony na zagadnienia dotychczas nieporuszone, jak międzynarodowa ochrona programów w TRIPS i TPA, czy niezbadane w dostatecznym stopniu, jak ujęcie przedmiotu ochrony w orzecznictwie TSUE, konstrukcja autorskich praw majątkowych do programu komputerowego, ich ograniczeń i wyczerpania prawa. Ze względu na brak specyfiki zostały natomiast pominięte zagadnienia związane z innymi środkami ochrony, przede wszystkim uregulowanymi w dyrektywie 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29.04.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, ochroną informacji o prawach, czasem ochrony autorskich praw majątkowych, a także pewnymi innymi unormowaniami wspólnymi dla wszystkich utworów, niemającymi przy tym zasadniczego znaczenia dla ochrony programów, takimi jak wyjątki i ograniczenia przewidziane w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z 17.04.2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE, a także dyrektywie 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej.

⁴ J. Barta, R. Markiewicz, *Główne problemy prawa komputerowego*, Warszawa 1993.

⁵ A. Nowicka, *Prawnoutorska i prawnopatentowa ochrona programów komputerowych*, Warszawa 1995.

⁶ Zob. J. Barta, R. Markiewicz [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 455–471; J. Barta, R. Markiewicz, A. Matlak [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 13. *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2017, s. 1269–1279; M. Byrska, *Ochrona programów komputerowych w świetle prawa polskiego*, Warszawa 1994; Z. Okoń [w:] *Prawo Internetu*, red. P. Podrecki, Warszawa 2007, s. 430–477; Z. Okoń [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. D. Flisak, Warszawa 2014, s. 940–1022; K. Sztobryn, *Ochrona programów komputerowych w prawie własności intelektualnej w Unii Europejskiej*, Warszawa 2015, s. 118–182; K. Gienas [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. E. Ferenc-Szydełko, Warszawa 2011, s. 416–452; I. Matusiak [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. P. Ślęzak, Warszawa 2017, art. 74–77; J. Krysińska [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. W. Machała, R.M. Sarbiński, Warszawa 2019, s. 1123–1210; M. Balicki [w:] *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*, red. A. Michalak, Warszawa 2019, art. 74–77; A. Nowicka [w:] *Ustawy autorskie. Komentarze*, red. R. Markiewicz, Warszawa 2020, s. 1619–1680.

Dobór metod badawczych zastosowanych w monografii jest typowy dla nauk prawnych i obejmuje metodę dogmatyczną, prawnoporównawczą i historyczną. W oparciu o metodę dogmatyczną poddano analizie polskie, unijne i międzynarodowe akty prawne, orzecznictwo TSUE oraz sądów krajowych, a także poglądy polskiej i zagranicznej nauki prawa. Szczególny nacisk został położony na orzecznictwo TSUE, które w ostatnich kilkunastu latach stanowiło główny czynnik stymulujący rozwój prawa autorskiego, w tym w zakresie ochrony programów komputerowych. Ponieważ orzecznictwo Trybunału stanowi formę dialogu z sądami krajowymi, w kluczowych sprawach uwzględniono również kontekst skierowania pytań prejudycjalnych do TSUE oraz sposób, w jaki odpowiedź Trybunału została odczytana przez sąd krajowy i w jaki sąd ten zastosował prawo krajowe zgodnie ze wskazówkami udzielonymi przez TSUE.

Badania prawnoporównawcze objęły przede wszystkim porównanie modelu ochrony programów w prawie autorskim w UE i USA. Wybór prawa USA jako punktu odniesienia dla regulacji unijnej uzasadnia najdłuższa – spośród państw rozwiniętych – historia ochrony programów w ramach prawa autorskiego, siła amerykańskiego przemysłu oprogramowania⁷ i najbogatsze orzecznictwo, stanowiące czynniki sprzyjające oddziaływaniu prawa amerykańskiego na inne systemy prawne. Jednocześnie w europejskiej, w tym polskiej, literaturze poświęca się mu niewiele uwagi i jest przedmiotem nielicznych opracowań⁸. Również w tym zakresie szerzej przedstawiono zagadnienia dotychczas jedynie wzmiankowane w piśmiennictwie, jak treść praw wyłącznych, doktryna *first sale* czy ograniczenia praw wyłącznych dedykowane programom komputerowym. Podobieństwa i różnice między europejskim a amerykańskim modelem ochrony zostały przedstawione w rozdziale XVI. Prawnoporównawczy charakter ma też prezentacja kluczowych rozwiązań służących wdrożeniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z 23.04.2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych w państwach członkowskich UE i Wielkiej Brytanii. Szczególną uwagę zwrócono przy tym na prawo i orzecznictwo niemieckie. Ustawa niemiecka stanowi przykład wdrożenia dyrektywy Rady 91/250/EWG z 14.05.1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych, polegającego na dosłownym lub bliskim dosłownemu włączeniu tekstu dyrektywy do ustawy krajowej. Stanowi więc dogodną płaszczyznę do prowadzenia porównań z dyrektywą 91/250/EWG (dyrektywą 2009/24/WE) i polską ustawą, w której posłużono się tą samą techniką legislacyjną.

⁷ Według danych PwC za 2016 r. wśród 10 największych pod względem przychodu dostawców oprogramowania znajduje się tylko jedna firma spoza USA (SAP AG). Wśród pierwszych 50 firm spoza USA pochodziło 13 podmiotów. Zob. *Global 100 Software Leaders by revenue (2016)*, <https://www.pwc.com/gx/en/industries/technology/publications/global-100-software-leaders/explore-the-data.html> (dostęp: 1.09.2021 r.).

⁸ W polskiej literaturze zob. przede wszystkim A. Nowicka, *Prawnoautorska...*, s. 23–59; A. Matlak, *Charakter prawny regulacji dotyczących zabezpieczeń technicznych utworów*, Warszawa 2007, s. 99–117. Ważny wkład w badania nad amerykańskim prawem autorskim, choć już niezwiązany z opisywaną problematyką, stanowi też praca J. Sieńczyło-Chlabicz, *Amerykańskie prawo autorskie. Sytuacja prawna producenta dzieła audiowizualnego według amerykańskiego prawa autorskiego*, Białystok 1998.

Część I

**OCHRONA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH
W PRAWIE AUTORSKIM STANÓW
ZJEDNOCZONYCH**

Rozdział I

GENEZA I ROZWÓJ OCHRONY PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH W PRAWIE AUTORSKIM STANÓW ZJEDNOCZONYCH

1. Początki prawnoautorskiej ochrony programów komputerowych

Początki autorskoprawnej ochrony programów komputerowych w USA można datować na rok 1964, kiedy to Copyright Office zajął oficjalne stanowisko odnośnie do dopuszczalności rejestracji programów komputerowych¹. Wskazał przy tym na dwie zasadnicze wątpliwości, towarzyszące ochronie programów komputerowych na gruncie *Copyright Act* z 1909 r. Po pierwsze nie było wówczas jasne, czy programy komputerowe mogą być uznane za „dzieła autorskie” w rozumieniu § 4 *Copyright Act* z 1909 r., a w konsekwencji, czy mogą być uznane za przedmiot prawa autorskiego. Po drugie wątpliwości Copyright Office budziła kwestia, czy program komputerowy zapisany w formie przeznaczonej do wykonania w komputerze może być uznany za „kopię”, która powinna być złożona w celu dokonania rejestracji utworu². Rozstrzygając te wątpliwości na korzyść uprawnionych, Copyright Office wskazał, że istnieje możliwość rejestracji programów komputerowych, jeżeli łącznie będą spełnione następujące warunki: 1) program odznaczać się będzie dostatecznym poziomem ochrony; 2) zostanie opublikowany w postaci opatrzonej odpowiednią notą (tzw. notą *copyrightową* – *copyright notice*), przy czym „kopie” udostępnione publiczności w ramach publikacji utworu będą czytelne dla człowieka; c) kopie złożone dla celów rejestracji będą zawierać reprodukcję programu w języku zrozumiałym dla człowieka.

---

¹ Copyright Office Circular 61, 1964, „Bulletin of the Copyright Society of the U.S.A.” 1964/11, s. 361.

² Zob. G.D. Cary, *Copyright Registration and Computer Programs*, „Bulletin of the Copyright Society of the U.S.A.” 1964/11, s. 362; J. Banzhaf, *Copyright Protection for Computer Programs*, Colum. L. Rev. 1964/64, s. 1279; R. Thrumann, *Der Rechtsschutz von Computer-Programmen in den USA*, GRUR Int. 1969/7, s. 207.

Wymogi te w dużym stopniu były zdeterminowane specyficznymi przesłankami przyznania ochrony na gruncie *Copyright Act* z 1909 r. Ustawa ta co do zasady przyznawała ochronę na podstawie ustawy (*statutory protection*) tylko utworom opublikowanym, a więc takim, których kopie zostały udostępnione publiczności, pod warunkiem że zostały one opatrzone prawidłową notą copyrightową³. Możliwość zachowania tych wymogów przez program publikowany w formie kodu źródłowego⁴ nie budziła większych wątpliwości. Inaczej było w przypadku nieprzejrzystego dla człowieka kodu wykonywalnego (maszynowego)⁵. W ocenie Copyright Office program wprowadzony na rynek w tej postaci powinien być uznawany nie tyle za „kopię”, której istnienie warunkuje dojście publikacji do skutku, a raczej – ze względu na swój funkcjonalny charakter – za część urzędnika⁶. W powiązaniu z wątpliwościami, jakie towarzyszyły wykonaniu w takim przypadku obowiązku opatrzenia programu notą copyrightową, w razie publikacji programu wyłącznie w formie kodu wykonywalnego Copyright Office wydawał certyfikaty rejestracji „z zastrzeżeniem wątpliwości” („rule of doubt”). Zastrzeżenie takie oznaczało, że Copyright Office nie przesądzał prawnoprawnej ochrony kodu maszynowego i pozostawiał tę kwestię nierozstrzygniętą do czasu ewentualnego sporu sądowego⁷.

Jeszcze w 1964 r., kiedy to zostały opublikowane wskazane zasady, Copyright Office zarejestrował trzy proste programy⁸. Jednak w rzeczywistości tak sformułowane przesłanki rejestracji programów w Copyright Office czyniły ten reżim ochrony nieatrakcyjnym dla uprawnionych, czego wyrazem była niewielka liczba zgłoszeń (do 1978 r. Copyright Office wydał certyfikaty rejestracji zaledwie dla 1200 programów⁹). Ów brak zaintereso-

³ Na gruncie ustawy z 1909 r. rejestracja w Copyright Office nie była natomiast niezbędna dla przyznania ochrony, choć warunkowała wykonywanie niektórych uprawnień, m.in. wystąpienie z powództwem o naruszenie. Zob. T.A. Reed, *The Role of the Register of Copyrights in the Registration Process: A Critical Appraisal of Certain Exclusionary Regulations*, „University of Pennsylvania Law Review” 1968/8, s. 1380.

⁴ Kod źródłowy to zapis programu w jednym z języków programowania. Język programowania jest językiem formalnym (sztucznym), z wyraźnie określonym podstawowym zbiorem wyrażań (wraz z regułami interpretacji – semantyką) oraz regułami składniowymi. W języku programowania programista tworzy program. Ta forma wyrażenia programu z zasady może być łatwo odczytana przez człowieka, ale nie zastosowana w komputerze. Uruchomienie programu w komputerze wymaga z reguły jego kompilacji, tj. automatycznego przetworzenia programu do postaci kodu wykonywalnego.

⁵ Kod wykonywalny (kod wynikowy, kod maszynowy) to postać zapisu programu przeznaczona bezpośrednio do wykonania przez komputer. Z reguły kod ten jest niemożliwy do odczytania przez człowieka bez dokonania jego dekompilacji, tj. jego „przetłumaczenia” na określony język programowania.

⁶ Rozumowanie takie stało się podstawą jedynego znanego wyroku, zapadłego na gruncie ustawy z 1909 r. Sąd pierwszej instancji w sprawie *Data Cash Sys., Inc. v. JS&A Group, Inc.* (480 F. Supp. 1063, N.D. Ill. 1979) nie uznał kodu utrwalonego w układzie półprzewodnikowym (ROM) za „kopię”, a za część urzędnika, co uzasadniało w tym wypadku odmowę ochrony prawnoprawnej. Wyrok został utrzymany (aczkolwiek z innym uzasadnieniem) w drugiej instancji (628 F.2d.1038, 7th Cir., 1980). Orzeczenie to szerzej omawia C.J. Millard, *Legal protection of Computer Programs and Data*, London 1985, s. 37–39.

⁷ M.A. Lemley, P.S. Menell, R.P. Merges, P. Samuelson, *Software And Internet Law*, New York 2006, s. 34; odnośnie do rejestracji w trybie „rule of doubt” zob. T.A. Reed, *The Role...*, s. 1389.

⁸ *Sixty-seventh Annual Report of the Register of Copyrights*, Washington 1965, s. 4.

⁹ Zob. M.W. Laun, *Improving the International Framework for the Protection of Computer Software*, „University of Pittsburgh Law Review” 1987/48, s. 1163.

wania był prawdopodobnie wynikiem nie tyle dokonywania rejestracji „z zastrzeżeniem wątpliwości”, co konieczności ujawnienia i zdeponowania w Copyright Office pełnego tekstu kodu źródłowego rejestrowanego programu, co z kolei ograniczało możliwość ochrony rozwiązań zawartych w programie jako tajemnicy handlowej zgłaszającego¹⁰. Aby prawnoautorska ochrona programów komputerowych mogła odgrywać większą rolę, niezbędne były zmiany prawa.

2. Raport CONTU i *Computer Software Copyright Act*

W 1976 r. Kongres uchwalił nową ustawę o prawie autorskim (*Copyright Act*). Nie przewidywała ona *expressis verbis* ochrony programów komputerowych, ograniczając się jedynie w § 117 do reguły interpretacyjnej, w świetle której wejście w życie ustawy nie oznaczało przyznania uprawnionym ani większych, ani mniejszych praw odnośnie do korzystania z utworów „w połączeniu z automatycznymi systemami zdolnymi do przechowywania, przetwarzania, wyszukiwania, lub przekazywania informacji”.

Momentem przełomowym dla prawnoautorskiej ochrony programów komputerowych w USA stała się dopiero publikacja w 1978 r. raportu CONTU¹¹, komisji powołanej w 1974 r. przez Kongres w celu oceny nowych zjawisk na obszarze prawa autorskiego, przede wszystkim ochrony programów komputerowych. Powołując się na opinie wyrażone w pracach prowadzonych w tym samym okresie w Wielkiej Brytanii¹² i WIPO¹³, raport wskazywał, że ochrona programów komputerowych w ramach prawa autorskiego była możliwa już na gruncie ustawy z 1976 r. bez konieczności zmiany stanu prawnego. Czynnikiem decydującym była tu interpretacja przesłanek ochrony prawnoautorskiej, która nie stanowiła bariery dla uznania programów komputerowych za utwór podlegający ochronie¹⁴. Z tego względu w raporcie nie rozważano w ogóle *sui generis* ochrony programów komputerowych. Dokonano natomiast porównania modelu prawnoautorskiego z innymi istniejącymi reżimami ochrony, przede wszystkim ochroną patentową oraz ochroną jako tajemnicy handlowej.

W odniesieniu do ochrony patentowej wskazano, że może być ona w niektórych przypadkach bardziej atrakcyjna dla uprawnionych niż ochrona prawnoautorska. Zapewnia

¹⁰ W.F. Patry, *Copyright and Computer Programs: A Failed Experiment and a Solution to a Dilemma*, „New York Law School Law Review” 2002/46, s. 202–203; M.A. Lemley, P.S. Menell, R.P. Merges, P. Samuelson, *Software...*, s. 34.

¹¹ *Final Report of the National Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works*, Washington 1978.

¹² Chodzi tu o raport tzw. Komitetu Whitforda. Zob. G. Dworkin, *The Whitford Committee Report on Copyright and Designs Law*, „The Modern Law Review” 1977/6, s. 685.

¹³ Zob. G. Kollé, *Computer Software Protection – Present Situation and Future Prospects*, „Copyright” 1977/3, s. 72.

¹⁴ *Final Report...*, s. 11, 30.

bowiem wyłączność w zakresie używania opatentowanego urządzenia lub procesu nie tylko wtedy, gdy zostały skopiowane, ale również wówczas, gdy zostały niezależnie opracowane przez osobę trzecią. Uzyskanie patentu jest jednak kosztowne i czasochłonne, a zgłoszony wynalazek musi spełniać restrykcyjnie ujęte przesłanki zdolności patentowej i uzyskać pozytywną decyzję USPTO. W dacie przyjęcia raportu CONTU nie było też jasne, w jakim zakresie program komputerowy może w ogóle korzystać z ochrony patentowej. Orzecznictwo Sądu Najwyższego USA wskazywało, że nawet jeżeli wynalazek zakładający użycie programu komputerowego nie zostałby uznany za abstrakcyjny pomysł, które nie korzysta z ochrony patentowej, uzyskanie tej ochrony byłoby w najlepszym wypadku trudne¹⁵.

Z kolei ochrona jako tajemnicy handlowej jest uzależniona od stałego utrzymywania stanu poufności przedmiotu tajemnicy. Ochrona programów jako tajemnicy przedsiębiorstwa może więc odgrywać pewną rolę w zapewnieniu ochrony programów tworzonych na zamówienie dla jednego lub kilku odbiorców. Nie jest jednak właściwym modelem dla ochrony programów przeznaczonych do szerokiej dystrybucji wśród odbiorców masowych. Z perspektywy użytkowników oprogramowania utrzymywanie stanu tajemnicy wymaga ograniczenia przepływu informacji, m.in. na podstawie umów o zachowanie poufności, co prowadzi do zwiększenia kosztów związanych z pozyskaniem oprogramowania i utrudnia dokonywanie porównań konkurencyjnych ofert¹⁶.

Tych wad pozbawiona jest ochrona prawnoautorska. Jest odformalizowana i bezpłatna. Jej przesłanki są łatwe do spełnienia przez programy dostępne na rynku i nie koliduje ona z masową dystrybucją oprogramowania. Jej zakres umożliwia co najmniej zwalczanie piractwa, polegającego na kopiowaniu kodu wynikowego programów. Z tych względów większość członków CONTU opowiedziała się za ochroną programów komputerowych w ramach prawa autorskiego¹⁷. W celu zwiększenia pewności prawa zalecono jednak wprowadzenie do *Copyright Act* niewielkich zmian. Propozycje obejmowały wyraźne przesądzenie, że programy komputerowe w zakresie, w jakim stanowią rezultat oryginalnej twórczości autora, podlegają ochronie prawnoautorskiej, skreślenie dotychczasowego § 117 *Copyright Act* w celu zapewnienia ochrony wszystkim programom komputerowym oraz przyznanie legalnemu posiadaczowi kopii programu prawa do używania tej kopii i jej adaptacji¹⁸.

¹⁵ Szczególne znaczenie miał wyrok Sądu Najwyższego USA *Gottschalk v. Benson*, 409 U.S. 63 (1972), który został odczytany jako zakaz patentowania programów komputerowych. Zob. G.A. Stobbs, *Software patents*, Gaithersburg–New York 2000, s. 46. W raporcie CONTU przywołano również wyrok *Dann v. Johnston*, 425 U.S. 219 (1976) i wyrok *Parker v. Flook*, 437 U.S. 584 (1978), a także powołano się na wyłączenie programów „jako takich” spod ochrony w Konwencji o patencie europejskim (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737) i doświadczenia sądów niemieckich. Zob. *Final Report...*, s. 17.

¹⁶ *Final Report...*, s. 17.

¹⁷ Zob. R.T. Nimmer, *Law of Computer Technology*, vol. 1, Toronto 2012, § 1:3.

¹⁸ *Final Report...*, s. 1.

Zalecenia raportu CONTU zostały zrealizowane w nowelizacji *Copyright Act*, dokonanej w 1980 r.¹⁹ Nowelizacja ta polegała na uzupełnieniu § 101 *Copyright Act* o definicję programu komputerowego, wzorowaną na przepisach wzorcowych WIPO²⁰, oraz nadaniu nowej treści § 117 *Copyright Act*. Program komputerowy zdefiniowano jako zestaw poleceń lub instrukcji, przeznaczonych bezpośrednio lub pośrednio do użycia w komputerze w celu osiągnięcia określonego rezultatu. Z kolei w § 117 *Copyright Act* zamieszczono ograniczenie praw wyłącznych, zgodnie z którym właściciel kopii programu jest uprawniony do wykonania dodatkowej kopii lub adaptacji, jeżeli jest ona tworzona jako „istotny krok” (*essential step*) w korzystaniu z programu komputerowego w połączeniu z maszyną lub służy do celów archiwalnych. Nowelizacja nie zmieniła natomiast zawartego w § 102 (1) *Copyright Act* katalogu kategorii utworów podlegających ochronie prawnoautorskiej. Dodanie odrębnej kategorii programów komputerowych uznano bowiem za *superfluum* w sytuacji, w której na gruncie *Copyright Act* mogły one podlegać ochronie jako „utwory literackie”²¹. Doprecyzowanie zakresu ochrony pozostawiono sądom.

Raport CONTU nie został przyjęty jednogłośnie²². Obszerne zdanie odrębne zgłosił członek komisji J. Hersey, którego zdaniem „wtłoczenie” programów komputerowych zapisanych w formie kodu wynikowego w ramy prawa autorskiego jest niewłaściwe, niepotrzebne i stwarza ryzyko erozji tej dziedziny prawa. Stanowisko to jest warte uwagi. Nie tylko podsumowuje ono wątpliwości zgłaszane w latach 70. XX w. wobec objęcia programów komputerowych ochroną prawa autorskiego, ale stało się podstawą bez mała każdej późniejszej krytyki tego modelu ochrony.

Zasadniczy argument podniesiony przez J. Herseya był następujący. We wczesnych fazach rozwoju programu komputerowego (podczas tworzenia dokumentacji projektowej lub kodu źródłowego) podstawowe idee i metody, które mają być w nim zawarte, są określone w postaci zapisu tekstowego i w tej postaci zapewne mogą być chronione na podstawie *Copyright Act* bez konieczności wprowadzania do niego zmian. Jednak ukończony program, w swej ostatecznej i użytecznej postaci (tj. w formie kodu wynikowego), jest częścią maszyny (komputera), sterującą jej pracą i nie powinien podlegać ochronie prawnoautorskiej. Ta dwoista natura programów komputerowych sprawia, że znacznie różnią się one od dzieł podlegających ochronie prawnoautorskiej. Dzieła autorskie zawsze były przeznaczone do percepcji przez człowieka – ich przeczytania, wysłuchania lub obejrzenia. Nawet wówczas, gdy percepcja ta wymaga użycia specjalnego urządzenia w celu odtworzenia np. zapisu dźwiękowego na taśmie magnetycznej, ostatecznym rezultatem odtworzenia zapisu jest możliwość zapoznania się z nim przez człowieka. Inaczej

¹⁹ *Computer Software Copyright Act*, Law No. 96-517, 1980.

²⁰ Zob. szerzej rozdział VI pkt 1.

²¹ Zob. J. Drexler, *What is Protected in a Computer Program?: Copyright Protection in the USA and Europe*, Munich 1994, s. 16.

²² Zob. C.F.I. Koenig, *Software Copyright: The Conflict within CONTU*, „Bulletin of the Copyright Society of the U.S.A.” 1979/27 s. 340; M.D. Scott, *Information Technology Law*, vol. 1, Austin 2012, § 2.04.

W książce kompleksowo omówiono problematykę ochrony programów komputerowych w prawie autorskim na płaszczyźnie polskiej, unijnej i międzynarodowej. Przedstawiono te zagadnienia, w których ochrona ta wykazuje specyficzne cechy w stosunku do ogólnych zasad prawa autorskiego, m.in.:

- przesłanki ochrony,
- przedmiotowe granice ochrony (w tym zagadnienia ochrony języków programowania, formatów plików, interfejsów i funkcjonalności programów),
- podmioty praw autorskich (z uwzględnieniem programów tworzonych w ramach stosunku pracy i z wykorzystaniem AI),
- autorskie prawa majątkowe i osobiste,
- zakres praw autorskich,
- wyczerpanie prawa i obrót „używanym” oprogramowaniem,
- ograniczenia autorskich praw majątkowych (m.in. zezwolenie na korzystanie z programu przez „legalnego użytkownika” oraz na analizę i dekompilację),
- ochrona zabezpieczeń technicznych.

Publikacja w szerokim zakresie uwzględnia również orzecznictwo, w tym łącznie kilkaset judykatów Trybunału Sprawiedliwości UE, sądów krajowych państw członkowskich i sądów USA.

Autor prezentuje złożone zagadnienia prawne i techniczne w jasny, zrozumiały sposób, czyniąc publikację przydatną dla szerokiego kręgu odbiorców, w tym zarówno przedstawicieli zawodów prawniczych: adwokatów, radców prawnych, sędziów, rzeczników patentowych, jak i osób związanych z branżą IT oraz przedstawicieli wielu dyscyplin naukowych.

Zbigniew Okoń – doktor nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Opolskiego; radca prawny; partner w kancelarii Maruta Wachta sp.k., gdzie kieruje zespołem własności intelektualnej i licencjonowania oprogramowania. Od ponad 20 lat specjalizuje się w zakresie własności intelektualnej, nowych technologii, e-commerce i marketingu; autor i współautor kilkudziesięciu prac naukowych.

PUBLIKACJA POLECANA PRZEZ KATEDRĘ PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ
WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

9 788382 861570 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8286-157-0

9 788382 861570

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

